

Miks see ikkagi nii

Kolm algupärast lühiballetti «Estonia» laval

Millal tekib soov kirjutada teatrielamusest? Tavaliselt siis, kui etendus rõõmustab mille-gagi, avardab teadmiste skaalat, võib oma uudsuse ja värskeusega. Või ka siis, kui suure kollektiivi ebaedu paneb mõtlema ja analüüsima: mis juhtus ja kus peituvad ebaõnnestunud lavastuse puudujärgid.

Kahju küll, aga käesolev sõnavõtt «Estonia» teatris lavale tulnud kolme algupärase lühiballeti kohta on tingitud viimasest ajendist.

Ei tahaks vaielda nendega, kes leiavad, et iga lavastus ei pea ega saagi tingimata «pärliks» kujuneda. On ju selge, et kunstis ei saavutata pidupäeva iga lavastusega, sest see nõuab ka hea kollektiivi puhul suurt jõudu, erakordset pingutust, igalt osaliselt ja eelkõige lavastajalt tõsist tahet ja oskust võidelda kopeerimise, rutiini ja kõige sellega, mis teevad lavastuse halliks.

Mis puutub balletilavastusse, siis on siingi ilmne, et kaasaegne helikeel nõuab ka kaasaegset balletikeelt. See seab lavastajale väga suured nõudmised. Tänapäeva balletipublikul on õigus nõuda huvitavat tegevuse arengut laval, mis on edasi antud tantsu kaudu, julgeid ja originaalseid koreograafilisi lahendusi, orgaanilist seost muusika ja tantsu vahel.

Kui kokku võtta muljeid kõnesoleva kolme balleti — H. Jürisalu «Tänav», E. Tambergi «Poiss ja liblikas» ning J.

Koha «Kaubamaja» — (kõigi kolme libreto autor ja ka lavastaja U. Väljaots) lavastusest, siis tundub allkirjutatule nende puhul peamise soovida jätmisena just orgaanilise seose puudumine muusika ja lavastuse koreograafilise keele vahel.

Kolme lühiballetti jälgides tekib mulje, et peamiseks põhjuseks, mis määras nende balletinovellide mängukavva võtmise, oli muusika. Ühevaatuslikele ballettidele võib üldse ennustada suurt tulevikku, sest tegevuse tihe areng nõuab libretistidelt ranget kompaktsust, selgepiirilist ja lõpetatud tegevust, esinejailt stiilset tantsutunnetust ja suurt väljendusrikkust. Ballettmeisterile aga pakub väikevormide kasutamine uusi ja värskeid teemasid, millede teostuseks võib edukalt rakendada sümfoonilist muusikat.

Kuid antud juhul nähtavasti unustati, et ühevaatuslik ballett ei armasta tühje episoodide, vaid nõuab energilist tegevuse arengut, mis väljenduks tantsus.

Muide tuleb lisada, et «Estonia» balletikollektiiv arutas U. Väljaotsa lavastuslikke kavvatsusi ja libretosid juba enne tööle asumist. Üldine arvamus oli, et lavastajale on vaja tingimata abiks anda koreograaf, sest vastasel korral võib kannatada lavastuse koreograafiline külg. Et selle õige ettepaneku arvestamata jätmisega viga tehti, seda mõistab teatri juhtkond nä-

tavasti nüüd isegi, sest miks muidu peeti vajalikuks ühel noortele määratud etendusel eesriide ette saata lavastaja... jutustama vaatajaile ballettide sisu. Tänapäeva tantsukeel ei ole ju nii vaene, et seda peaks eraldi selgitama, lisaks sisuseletusele, mis leidub kavalehel!

Koreograafiast tulenevad antud lavastuse peamised puudused. Kuid need ei ole kahjuks ainukesed.

Esimeses balletinovellis «Tänav» näeme erinevate kommete ja mõttemaailmaga inimesi. Nende kujutamisel jääb domineerivaks konstateeriv laad, autoripoolset suhtumist kujutatavasse ei ole tunda. Lõnguste hulka kuulunud Tütarlapse armumine Noormehele, kes tänaval hulkuva noorukite jõugu ohvriks langeb, ja tüdrukuga moraalne «ärkamine» jäävad põhjendamatuks. Noormehe abitu olek öisel tänaval võis kutsuda tütarlapse paremal juhul vast ehk esile kaastunnet ja abistamise vajadust, mitte aga tüdrukuga ümberkujunemist. Pealegi ei peegeldu see «ümberkujunemine» vähemalgi määral koreograafias, sest tüdrukul säilivad lõpuni jämedad ja banaalsed liigutused.

«Tänav» lavastajat on ilmselt inspireerinud Moskva Suures Teatris lavastatud «Õine linn». Kuid eeskuju oleks tulnud rohkem otsida selle lavastuse konkreetisusest ja sisulisest selgepiirilisusest.

Ballett «Kaubamaja» kuju-

tab endast žanripildikesi. ei häiri niivõrd nõrk sisuos, kuivõrd erinevate made karakteristika puumine. On ikkagi vähe se kui karakterite väljatoor pearõhk asetatakse... riietle. See tingib, nagu «Tänavi», lavastuse mõtte ebageks jäämise. Ka koomilistest mõteldakse kaval jääb kohati õige küsitavaks suuda ju kedagi koomilist muuta näiteks usbeki mil kese kandmine...

Seega siis on nimetatud vastustes olulisi puudusi ideoloogilises suhtes.

Keskmist balletinovelli «P ja liblikas» on püütud lahendada klassikalise balleti abil. Viimase mitteküllald tundmine mõjub A. H. Tambergi mõtteheda jutustus idee edasiandmisele neitiivselt. Torkab kohe silma kõigis kolmes lavastuses kduvad ühed ja samad liigutused: developpes, grands battements, arabesques, paar tavalist sammukest, riietle järgneb kõverdatud ja ga pööre. Neid samme teinii Liblikas, Moon kui Tütarlaps, kes pani poisikarja enda järel tantsima, ostjad ning müüjad kaudu majas. Koreograafilise dramaturgia sünniks on seda vähe!

Ei oleks õige selle lavast

t žanripildikesi. Neis
niivõrd nõrk sisuline
põrd erinevate rüh-
rakteristika puudu-
ikkagi vähe sellest,
kterite väljatoomisel
setatakse ... riietuse-
agib, nagu «Tänavas-
tuse mõtte ebasel-
nise. Ka koomilisus,
neldakse kavalehel,
ti õige küsitavaks: ei
kedagi koomiliseks
iteks usbeki mütsi-
lmine ...

ii on?

is on nimetatud la-
olulisi puudusi ka
ses suhtes.

t ballettnovelli «Poiss
» on püütud lahen-
ssikalise balletikeele
nase mitteküllaldane
mõjub A. H. Tamm-
õttetiheda jutustuse
asiandmisele nega-
orkab kohe silma, et
mes lavastuses kor-
ed ja samad liigu-
eloppes, grands bat-
jetés, arabesque ja
ist sammukest, mil-
eb kõverdatud jala-
Neid samme tegid
s, Moon kui ka
kes pani poiste-
järel tantsima, ja
y müüjad kauba-
preograafilise dra-
ünniks on seda ju

õige selle lavastuse

põhjal järeldusi teha kogu
tubli balletikollektiivi tööst.
Tänapäeva kujutamine balle-
tilaval ei ole kahtlemata ker-
ge ülesanne. Valmis teid siin
ei ole, eeskujusidki leidub
veel vähevõitu. Kellelegi ei ole
samuti saladuseks, et kaua ae-
ga oli ka meie balletikunst
surutud kitsastesse ja ühe-
kõlgsetesse raamidesse. Uue ja
edasiviiva otsimine ja leidmi-
ne nõuab nüüd palju katsetu-
si. «Estonia» balletikollektiiv
on sellele teele asunud. Noor-
te ballettmeist-
rite möödunud-
aastane debüüt
kolme lühiballeti
lavastusega oli
selles mõttes loo-
tustandvaks tähi-
seks. - Meie heli-
loojate mobilisee-
rimisega algupä-
raste lühiballettide loomisele
taheti siit veelgi samm edasi
astuda, kuid nagu näeme, jäi
see samm poolikuks.

Mulle tundub, et kõnesole-
vate ballettnovellide puudused
iseendast ei ole niivõrd häda-
kella lööma kutsuvad, kuivõrd
kummalised on mõned nende
katsetuste ja ebaõnnestumis-
tega kaasnevad nähtused. Esi-
teks: kriitikute senine kida-
keelsus nende otsingute tule-
muste hindamisel. Ja teiseks:
tahaksin veel kord rõhutada,
et põhiosa kõnesoleva kolme
lühiballeti lavastustes esine-
vatest puudustest leidis ära-
märkimist töö alguses asetleid-
nud arutelul balletirühmas.
See näitab, et «Estonias» võe-
takse veel väga visalt
kuulda kollektiivi häält. Miks
see ikkagi nii on?

A. EICHE